

Politieke Markt

Vergadering van 23 september 2025
Beleid en Uitvoering - Team Ruimtelijke
ontwikkeling en projecten

Visie op religieus erfgoed (gebedshuizen) Steenwijkerland

Auteur

Marja van den Broek

Overlegd met

Marga Hoven, Hilda van der Walle, Ella Schipper, Lascal Boer, Sjoerd Hamstra

Portefeuillehouder

Trijn Jongman

Samenvatting

De Visie op religieus erfgoed (gebedshuizen) gemeente Steenwijkerland is in samenspraak met de geloofsgemeenschappen tot stand gekomen.

De geloofsgemeenschappen verwachten niet dat de komende jaren veel gebouwen die nu als gebedshuis in gebruik zijn, worden afgestoten. Een opgave voor een herbestemming van gebedshuizen is zoals het nu lijkt de komende tijd niet aan de orde. Wel ontwikkelen steeds meer geloofsgemeenschappen nevenactiviteiten. Daarnaast is een heel aantal geloofsgemeenschappen aan het kijken hoe zij hun gebouwen kunnen verduurzamen.

De visie biedt handvatten voor zowel gemeente Steenwijkerland als de geloofsgemeenschappen om met het religieus erfgoed aan de slag te gaan. De gemeente Steenwijkerland ziet voor zichzelf een faciliterende rol weggelegd.

Beschrijving

Inleiding

De gemeenteraad van Steenwijkerland heeft op 18 november 2018 een motie (nr. 38) aangenomen voor het opstellen van een visie op religieus erfgoed in de gemeente Steenwijkerland. In de periode 2018 tot en met 2023 is door Corona en een tekort aan capaciteit de uitvoering van de motie niet opgepakt. In 2023 is gestart met het traject waarvan de visie die nu voorligt het resultaat is. Het doel van de visie is om naast zicht te hebben op waar eventueel een vraag over herbestemming van gebouwen gaat ontstaan ook duidelijk te hebben welke behoefte aan informatievoorziening de geloofsgemeenschappen hebben.

Proces

Er zijn verschillende stappen gezet om tot een zo breed mogelijk gedragen visie te komen. Er is begonnen met een inventarisatie van de geloofsgemeenschappen en gebedshuizen in de gemeente Steenwijkerland. Vervolgens is het traject van start gegaan met een bijeenkomst voor alle geloofsgemeenschappen in de Grote Kerk in Steenwijk. Een groot deel van de

geloofsgemeenschappen is hierbij aanwezig geweest. Als vervolgstap is er met een heel aantal geloofsgemeenschappen één of twee gesprekken geweest. Tijdens deze gesprekken kwamen de volgende onderwerpen aan bod: demografische/organisatorische uitdagingen, eventuele nevenactiviteiten/maatschappelijke rol, verduurzaming en energiebeheer, financiële uitdagingen en samenwerking in brede zin. Daarnaast is er een themabijeenkomst geweest over de mogelijkheden van verduurzaming van gebedshuizen.

De informatie die is opgehaald is verwerkt in een eerste concept visie. In februari 2025 is er een bijeenkomst met de geloofsgemeenschappen geweest waar het eerste concept gepresenteerd is. De geloofsgemeenschappen hebben in deze bijeenkomst aangegeven dat ze een duidelijk standpunt van de gemeente verwachten over de religieuze gebouwen.

Naar aanleiding van deze bijeenkomst is het concept aangepast. De concept visie heeft van 7 mei 2025 tot en met 17 juni 2025 ter inzage gelegen. De geloofsgemeenschappen hebben de conceptvisie per email ontvangen. Tijdens de inspraakperiode zijn er twee bijeenkomsten geweest. Voor één bijeenkomst zijn de geloofsgemeenschappen uitgenodigd (een verslag van dit overleg zit in de bijlage). De andere bijeenkomst was een inloopbijeenkomst waar de inwoners van de gemeente kennis van de visie konden nemen en eventueel vragen konden stellen.

Reacties inspraak en beantwoording

Er zijn 15 reacties op de concept visie binnen gekomen. Het overgrote deel van de reacties zijn aanpassingen en aanvullingen op de paspoorten van de gebedshuizen die zijn gemaakt. Deze aanpassingen zijn direct verwerkt in de stukken.

Opmerkingen op de tekst van de concept visie zijn ook verwerkt in de voorliggende visie. Opmerkingen die betrekking hebben op de inhoud van de visie zijn in de nota van beantwoording opgenomen en voorzien van een reactie.

Inhoud van de visie

Voor de visie is er gekeken naar de gebouwen die de geloofsgemeenschappen gebruiken voor hun religieuze bijeenkomsten. Begraafplaatsen, pastorieën of gebouwen die ze gebruiken voor nevenactiviteiten zoals vergaderingen e.d. zijn niet meegenomen in deze visie. Er zijn op dit moment 40 gebouwen in gebruik waar religieuze bijeenkomsten worden gehouden.

Van de gebouwen hebben er 22 een monumentale status. De overige gebouwen hebben deze status niet. Het voorstel is om van de gebouwen zonder monumentale status een waardenstelling te doen. Deze waardenstelling maakt inzichtelijk of een gebouw vanuit cultuurhistorisch oogpunt behoudenswaardig is. Deze waardenbepaling wordt door een externe partij gedaan en is dus onafhankelijk. Door deze actie nu te doen wordt duidelijk of er nog gebouwen zijn die in de huidige vorm behoudenswaardig zijn. En met welke waarden er bij een mogelijke herbestemming rekening moet worden gehouden.

De verwachting is niet dat er op de korte termijn een heel aantal gebouwen niet meer gebruikt gaan worden voor religieuze bijeenkomsten. Een herbestemmingsopgave voor de gebouwen ligt niet voor de hand. Er is wel duidelijk een behoefte om de gebouwen ook voor nevenfuncties in te gaan zetten. De gevraagde activiteiten waaraan gedacht wordt door de geloofsgemeenschappen zijn divers. Er zal daarom per verzoek een afweging gemaakt moeten worden.

In de conceptvisie wordt zowel de rol van de gemeente als die van de geloofsgemeenschappen aangegeven. De rol van de gemeente is faciliterend.

Geloofsgemeenschappen hebben diverse vragen. Vragen over nevenactiviteiten, verbouwingen of verduurzaming zijn een aantal voorbeelden. Als hulpmiddel zal er een infographic worden gemaakt. Deze infographic is een hulpmiddel om te zien waar de gemeenschappen met vragen terecht kunnen. Deze infographic zal op de gemeentelijke website worden gepubliceerd.

Tot slot is het verzoek gekomen of de gemeente de inspectie van bomen die bij de gebedshuizen staan kan meenemen in de inspectieronde die de gemeente al doet voor de bomen in de openbare

ruimte. We willen best verkennen of er mogelijkheden zijn om dit te doen. Op dit moment kunnen we echter niet inschatten om hoeveel bomen het gaat. Daarom zal hiervoor in samenspraak met geloofsgemeenschappen die hier behoefte aan hebben een inventarisatie worden gehouden om te kijken of deze werkzaamheden door de gemeente Steenwijkerland kunnen worden opgepakt en welke afspraken hierover met de geloofsgemeenschappen kunnen worden gemaakt. In oktober zullen de geloofsgemeenschappen hiervoor een uitnodiging ontvangen.

Gewenst resultaat

Een vastgestelde visie waar de gemeente Steenwijkerland én de geloofsgemeenschappen mee vooruit kunnen.

Argumenten

2.1 De visie biedt een basis voor het behoud en de toekomstige invulling van religieus erfgoed

De conceptvisie is tot stand gekomen in samenspraak met de geloofsgemeenschappen. De meeste geloofsgemeenschappen hebben de behoefte om nevenactiviteiten te ontplooien. Waar mogelijk zal de gemeente hiervoor ruimte bieden.

2.2 In het algemeen kan worden gesteld dat er op de korte termijn geen grote herbestemmingsopgaven van religieuze gebouwen aan de orde zijn in onze gemeente

De geloofsgemeenschappen hebben aangegeven op korte termijn (binnen 5 jaar) de verwachting te hebben dat er geen gebouwen worden afgestoten. Mocht er wel een herbestemming of verkoop van gebouwen plaatsvinden dan vraagt dit altijd om maatwerk.

2.3 In de visie wordt de rol van de gemeente weergegeven

De rol van de gemeente is faciliterend. De geloofsgemeenschappen hebben heel uiteenlopende vragen. Een infographic wordt ingezet als hulpmiddel om inzichtelijk te maken waar men met verschillende vraagstukken terecht kan.

3.1 Het gevraagde budget is nodig voor de waardenstelling van de gebouwen zonder monumentale status

Door een waardenstelling van de gebouwen te doen wordt inzichtelijk welke gebouwen er vanuit cultuurhistorisch oogpunt behoudenswaardig zijn. Wanneer deze gebouwen worden afgestoten is aan de voorkant duidelijk of en met welke waarden er bij een herbestemming rekening moet worden gehouden.

Kanttekeningen en risico's

2.1 Wanneer geloofsgemeenschappen niet willen meewerken aan een waardenstelling dan bestaat de kans dat bij een herbestemmingsopgave een gebouw dat behoudenswaardig is gesloopt wordt en verdwijnt

Duurzaamheid en social return

n.v.t.

Financiële toelichting

Uw raad wordt gevraagd om budget beschikbaar te stellen voor de waardenstelling van de panden die op dit moment geen monumentale status hebben. Een waardenstelling geeft aan of een gebouw karakteristiek of niet karakteristiek is, of een monumentale waarde heeft. Door dit te laten onderzoeken is, wanneer er een nieuwe functie voor het gebouw wordt gezocht of bij verkoop van het gebouw, duidelijker wat er mogelijk is. Zo mogen gebouwen zonder karakteristieke aanduiding of de status monument worden gesloopt. Partijen krijgen duidelijkheid over of en waar rekening mee moet worden gehouden bij een functieverandering van het gebouw.

Communicatie en participatie

De visie heeft zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze periode hebben de religieuze gemeenschappen de concept visie per email ontvangen. En is er een bijeenkomst geweest. Tijdens deze bijeenkomst is een aantal vragen gesteld. Deze vragen zijn opgenomen in de nota beantwoording inspraakreacties.

Een aantal geloofsgemeenschappen hebben per email gereageerd op de stukken. Deze reacties zijn of verwerkt in de visie of van een reactie voorzien in de nota beantwoording inspraakreacties.

De concept visie is ook per email verstuurd naar de historische verenigingen en de bond Heemschut. Er is ook een uitnodiging gedaan voor de mogelijkheid voor een gesprek over de concept visie. Hiervan is geen gebruik gemaakt.

Er is een inloopbijeenkomst georganiseerd waar belangstellenden input konden leveren of vragen konden stellen over de concept visie. De bijeenkomst heeft enkele bezoekers gehad. De opmerkingen van deze bezoekers zijn verwerkt in de visie.

Uitvoering en planning

Acties die voortkomen uit deze visie zoals de waardenstelling van de panden die geen monumentale status hebben, het maken van een infographic en het inventariseren van het aantal bomen die mogelijk in de gemeentelijk inspectieronde zullen worden meegenomen zullen in 2025, 2026, 2027 worden uitgevoerd.

Is het besluit openbaar?

Ja

Besluit

Het college legt het volgende voor aan de gemeenteraad:

1. In te stemmen met de nota beantwoording inspraak concept visie religieus erfgoed (gebedshuizen) Steenwijkerland.
2. In te stemmen met de visie op religieus erfgoed (gebedshuizen) Steenwijkerland.
3. Een budget van € 35.000 beschikbaar te stellen voor de periode 2026-2027 voor de uitvoering van de waardenstellingen en dit te dekken ten laste van de algemene reserve vrij besteedbaar.